

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
Навчально-науковий інститут денної освіти
Навчально-науковий інститут заочно-дистанційного навчання
Кафедра правознавства

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Порівняльне конституційне право»
на 2024-2025 навчальний рік

Курс та семестр вивчення	2 курс, 3 семестр
Освітньо-професійна програма	Право
Спеціальність	081 Право
Галузь знань	08 Право
Ступінь вищої освіти	бакалавр

ПІБ НПП, який веде дану дисципліну,
науковий ступінь і вчене звання,
посада

Каюн Вікторія Олександрівна
кандидат історичних наук
старший викладач закладу вищої освіти

Контактний телефон	+38(095) 203-86-19
Електронна адреса	vikakayun1975@gmail.com
Розклад навчальних занять	http://schedule.puet.edu.ua/
Консультації	очна http://www.pravo.puet.edu.ua/stud.php он-лайн: електронною поштою, пн-пт з 10.00-17.00
Сторінка дистанційного курсу	

Опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни	Формування у майбутніх фахівців аналітичних знань та практичних умінь щодо узагальнення державно-правової теорії та практики конституційного будівництва як в Україні так і в державах світу з використанням відповідної методології порівняльного правознавства.
Тривалість	4 кредити ЄКТС/120 годин (денна ф.н.: лекції 18 год., семінарські заняття 30 год., самостійна робота 72 год.; заочна ф.н.: лекції 8 год., семінарські заняття 12 год., самостійна робота 100 год.)
Форми та методи навчання	Лекційні та семінарські заняття в аудиторії з використанням інформаційних технологій задля максимальної залученості студентів. Проведення семінарського заняття із застосуванням самостійного вивчення і опрацювання програмного матеріалу; індивідуальна робота із рекомендованими джерелами інформації; обговорення результатів пізнавальної діяльності, використовуючи методи дискусії, порівняння, правового аналізу конкретних ситуацій, кейс-стадій.
Система поточного та підсумкового контролю	Поточний контроль: відвідування занять; захист домашнього завдання; обговорення матеріалу занять; виконання навчальних завдань; складання термінологічного словника; доповіді з рефератами та їх обговорення; тестування; поточна модульна робота. Підсумковий контроль: ПМК (залік).
Базові знання	щодо сутності поняття предмету та змісту порівняльного конституційного права; теорії конституції та сучасних конституційних моделей; визначення поняття держави як категорії конституційного права; особливостей засад конституційного ладу України та зарубіжних

	країн; визначення конституційно-правового статусу людини і громадянина; характеристики конституційних форм безпосереднього народовладдя; особливостей виборчого права та виборчої системи як в Україні так і в державах світу; сутності конституційних принципів соціально-економічної структури, політичної системи та духовного життя суспільства; характеристики інституційного дизайну та конституційних моделей влади; особливостей діяльності інституту законодавчої влади; характеристики парламентаризму та конституційно-правового статусу парламенту; характеристики конституційно-правового статусу глави держави, уряду, конституційних моделей судової влади, місцевого управління та місцевого самоврядування.
Мова викладання	Українська

Перелік компетентностей, які забезпечує дана навчальна дисципліна, програмні результати навчання

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
Загальні компетентності		
1.	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1)	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (РН 1);
2.	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК3)	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (РН 3)
3.	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК7)	Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності (РН 14)
4.	Здатність бути критичним і самокритичним (ЗК 8)	Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю (РН 5)
5.	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК 11)	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи (РН 18)
6.	Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (ЗК12).	Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань групи (РН 17)
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності		
7.	Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві (СК 1)	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему (РН 6)
8.	Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи (СК3)	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (РН 19)
9.	Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини (СК 4)	Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини (РН 2)
10.	Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права	Знати та розуміти основи права Європейського Союзу (РН 4)

№ з/п	Компетентності, якими повинен оволодіти студент	Програмні результати навчання
	Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України. (СК 6)	
11.	Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право (СК 7)	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло (РН 12)
12.	Здатність застосовувати правові принципи та доктрини (СК 8)	Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи (РН 18)
13.	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (СК16)	Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки. (РН 20)

Тематичний план навчальної дисципліни

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Модуль 1. Теоретичні аспекти порівняльного конституційного права		
Тема 1. Поняття, предмет та зміст порівняльного конституційного	Відвідування лекції; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	1. Проаналізуйте співвідношення понять «Державне право» та «Конституційне право», відповідь оформіть у вигляді таблиці 2. Складіть порівняльну таблицю «Види конституційно-правових норм», використовуючи різні критерії класифікації (не менше п'яти). Наведіть приклади за кожним видом норм конституцій зарубіжних країн. 3. Складіть термінологічний
Тема 2. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	1. Пропонується вирішити завдання: «Ірак 2003 рік. Окупаційна влада та її прибічники пропонують населенню на референдумі затвердити проект нової Конституції Іраку замість чинної прийнятої 16 червня 1970 року. Пропонується виключити з Конституції провідну керівну роль партії Баас, проголосити демократичну парламентську республіку, правову державу, свободу віросповідання та рівність релігій. У відповідь одні висловлюють думку, що Конституція є необхідною, але оскільки Ірак є частиною ісламського світу, то, як і в багатьох арабських країнах (Ірані, Сирії, Єгипті), необхідно встановити в Конституції іслам в якості державної релігії, а в якості державної релігії, а в якості основи правопорядку – ісламське право (шаріат). Інші виступали взагалі проти прийняття Конституції, адже шаріат не передбачає існування будь-яких законів, окрім Корану і суні». Проаналізуйте ситуацію. Визначте які функції повинна виконувати Конституція? В чому полягає її правова, ідеологічна і соціальна функції? Чи потрібна Конституція Іраку? 2. Порівняйте за сутністю, змістом, формою та порядком внесення змін конституції Франції, Італії, Норвегії, США, Великобританії, України. Порівняльно-правовий аналіз оформіть у вигляді таблиці. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 3. Конституційний контроль в зарубіжних країнах.	Відвідування лекції; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	1. Зробіть порівняльний аналіз компетенції органів конституційного контролю на прикладі десяти держав. Відповідь оформіть у вигляді таблиці. 2. Зробіть порівняльно-правовий аналіз американської та «кельзенівської» моделей організації конституційного контролю. Результати оформити у вигляді таблиці. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 4. Історія та основні ідеї конституціоналізму	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи	1. Охарактеризуйте поняття «Наднаціональність у праві» та наведіть приклад. Обґрунтуйте відповідь. 2. Зробіть порівняльний аналіз понять «супернаціоналізму» та «конституційного патріотизму». Відповідь оформіть у вигляді таблиці. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 5. Держава як категорія конституційного права.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань,	1. Проаналізуйте текст будь-яких трьох конституцій зарубіжних країн, а також України та спробуйте визначити форму держави з усіма її елементами (формою державного правління, формою державного (політико-територіального устрою, державним режимом)? 2. Зробіть порівняльно-правовий аналіз десяти зарубіжних

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
	передбачених планом самостійної роботи.	держав з республіканською формою правління, відзначивши різницю між парламентською, президентською та змішаною республікою. Відповідь оформіть у вигляді таблиці. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 6. Засади конституційного ладу.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Використовуючи тексти конституцій зарубіжних країн, підготувати по два приклади (статті або їх витяги) конституційного закріплення основ суспільного ладу в економічній, соціальній, духовно-культурній сферах. 2. В чому полягає обмеження влади конституцією та законами? Обґрунтуйте відповідь та оформите у вигляді порівняльної таблиці на прикладі десяти зарубіжних держав. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 7. Основоволожні цінності і принципи конституційного порядку.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Охарактеризуйте поняття «конституційні цінності». Обґрунтуйте відповідь та оформите у вигляді порівняльної таблиці на прикладі десяти зарубіжних держав. 2. Охарактеризуйте поняття «Людська гідність» на прикладах конституцій зарубіжних країн. Обґрунтуйте відповідь та оформите у вигляді таблиці з посиланням на статті конституцій на прикладі десяти зарубіжних держав. 3. Складіть термінологічний
Тема 8. Конституційно-правовий статус людини і громадянина.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Проаналізуйте такі явища як біпатризм та апатризм в зарубіжних країнах. Визначте в яких країнах легально існує подвійне громадянство. Результати оформити у вигляді таблиці. 2. Які гарантії прав і свобод людини і громадянина існують в зарубіжних країнах? Обґрунтуйте відповідь та оформите у вигляді таблиці з посиланням на статті конституцій на прикладі десяти зарубіжних держав. 3. Складіть термінологічний
Тема 9. Конституційні форми безпосереднього народовладдя. Виборче право та виборчі системи.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Проаналізуйте референтний процес в зарубіжних країнах та правові наслідки їх результатів. Обґрунтуйте відповідь та оформите у вигляді таблиці на прикладі десяти зарубіжних держав. 2. Проаналізуйте з якого віку настає виборче право та які ще виборчі цензи застосовуються у різних країнах (не менше 10 держав). Результати оформити у вигляді таблиці. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 10. Конституційні принципи соціально-економічної структури, політичної системи та духовного життя суспільства.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Проаналізуйте такі явища як біпатризм та апатризм в зарубіжних країнах. Визначте в яких країнах легально існує подвійне громадянство. Результати оформити у вигляді таблиці. 2. Розробіть структурно-логічну схему «Взаємодія церкви та держави» на прикладі 3-х зарубіжних країн. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Модуль 2. Конституційно-правовий статус органів публічної влади		
Тема 11. Інституційний дизайн та конституційні моделі влади.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Проведіть порівняльний аналіз унітаризму та федералізму. Результати оформити у вигляді таблиці 2. Наведіть приклади (не менше п'яти держав) виділення окремих територіальних складових національної держави у нову державу. Відповідь обґрунтуйте. 3. Складіть термінологічний словник з теми.

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Тема 12. Інститут законодавчої влади. Парламентаризм та конституційно-правовий статус парламенту.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пропонується вирішити практичне завдання: «Конституція Франції 1958 містить перелік питань, за якими нормативні акти (закони) може приймати тільки парламент. Всі інші питання відносяться до сфери регламентарної влади президента та уряду. У Великобританії переліку виняткових повноважень парламенту немає. У Кувейті монарх має право вето щодо законів парламенту, хоча він може подолати вето 2/3 голосів.» Визначте в якій країні з охарактеризованих вище діє парламент з обмеженою компетенцією? Відповідь обґрунтуйте. 2. Від яких чинників залежить структура парламенту? Складіть порівняльну таблицю на підставі аналізу парламентів світу та України (не менше 10 країн) в якій відобразатимуться парламенти за структурою та формою державного (політико-територіального) устрою? Зробіть висновок: яка на Вашу думку структура парламенту є найбільш оптимальною для України? 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 13. Конституційно-правовий статус глави держави.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Пропонується вирішити практичне завдання: «Президент США – глава держави у президентській республіці за згодою Сенату призначив міністром освіти містера Сміта. Нижня палата - Палата представників заперечує проти призначення і прийняла рішення про недовіру містеру Сміту. На підставі аналізу Конституції США визначте як повинен вчинити президент в цьому випадку». Відповідь обґрунтуйте. 2. Проаналізуйте яким чином та за яких підстав в зарубіжних країнах відбувається процедура імпичменту (підстави процедури імпичменту. Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці. (для аналізу слід взяти не менше 10 зарубіжних країн та Україну). 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 14. Конституційно-правовий статус уряду.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проведіть порівняльно-правовий аналіз статусу глав урядів десяти зарубіжних країн. Результати слід викласти у формі таблиці. 2. Проаналізуйте яким чином в зарубіжних країнах відбувається процес формування урядів? Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці (для аналізу слід взяти не менше десяти зарубіжних країн та Україну). 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 15. Конституційні моделі судової влади та конституційного правосуддя.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проаналізуйте яким чином формується суддівський корпус в десяти країнах світу. Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці. 2. Проаналізуйте статус суддів в десяти зарубіжних країнах. Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці. 3. Складіть термінологічний словник з теми.
Тема 16. Конституційні моделі місцевого управління та місцевого самоврядування.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Проведіть порівняльний аналіз діяльності органів самоврядування в різних державах світу. Відповідь слід оформити у вигляді таблиці на прикладі десяти зарубіжних держав. 2. Проаналізуйте статус депутатів органів місцевого самоврядування в десяти зарубіжних країнах. Результати слід оформити у вигляді порівняльної таблиці 3. Складіть термінологічний словник з теми.

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи у розрізі тем
Тема 17. Сучасні тенденції конституціоналізму.	Відвідування лекції; обговорення теоретичного питання на семінарському занятті; тестування; виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи.	1. Охарактеризуйте механізм трансформації міжнародного права у національну правову систему? Відповідь обґрунтуйте. 2. Охарактеризуйте вплив міжнародних юрисдикційних установ на національну систему захисту прав людини України. Відповідь обґрунтуйте. 3. Складіть термінологічний словник з теми.

Інформаційні джерела

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 245к/96-ВР із змінами, внесеними згідно Закону України № 1401-VIII від 2 червня 2016 року // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 28. – Ст. 532 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 року № 1427-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 38. – Ст. 502 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>
3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року № 55-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1990. – № 31. – Ст. 429 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/55-12>
4. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 року № 1771-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 799 [Електронний ресурс]. – Режим доступу. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1771-12>

Міжнародно-правові акти

5. Договір про запровадження Конституції для Європи (проект (2003/C169/01). Ухвалив консенсусом Європейський Конвент 13 червня та 10 липня 2003 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_647
6. Європейська хартія місцевого самоврядування від 15 жовтня 1985 року // 2015. – № 24 / № 39. – 2013. – Ст. 1418 / 450 с. – Ст. 718 / код акту 67165/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_036
7. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – № 93. – Ст. 3103 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
8. Європейська конвенція про громадянство від 6 листопада 1997 року (ратифіковано із застереженням та заявою Законом України N 163-V ([163-16](#)) від 20 вересня 2006 року) // Офіційний вісник України. – 2010. – № 56, / № 41, 2006, ст. 2720 / ст.1917 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_004
9. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року (зі змінами та доповненнями внесеними Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року та Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року) // Офіційний вісник України. – 1998 р. – № 13. – 270 с [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_004
10. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_043
11. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 16 грудня 1966 року (ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 року) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042
12. Декларація ООН про принципи міжнародного права 1970 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/intlaw_principles.shtml
13. Конвенція Монтевідео про права і обов'язки держав 1933 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ilsa.org/Jessup/Jessup15/Montevideo%20Convention.pdf>
14. Північноатлантичний договір 1949 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text
15. Римський статут міжнародного кримінального суду 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text
16. Статут Організації Об'єднаних Націй 1945р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

Основні рекомендовані джерела інформації:

17.Верлос Н.В. Конституційне право зарубіжних країн: курс лекцій для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Право» освітньої програми «Правознавство». Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2017. 145 с.

18.Кириченко В. М. Порівняльне конституційне право: модульний курс: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / В. М. Кириченко, О. М. Куракін. - Київ: Центр учбової літератури, 2012. - 256 с.

19.Конституційне право зарубіжних країн: навч.посіб. / за ред. В.О. Ріяки. – 2-ге вид., доповн.і переробл. – К.: Юрінком, 2007.-544 с.

20.Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.

21.Конституційне право: підручник / за загальною редакцією М.І. Козюбри. / Ю.Г. Барабаш, О.М. Бориславська, В.М. Венгер, М.І. Козюбра, А.А. Мелешевич. - К.: Ваіте, 2021. – 528 с.

22.Савчин М. В. Порівняльне конституційне право: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 328 с.

Додаткові рекомендовані джерела інформації:

23.Альбертіні М.Ф. Правове регулювання громадянства в європейських державах (порівняльний аналіз) // Правова держава. – 1998. №3. – С.116-122.

24.Антонович М.М. Імплементация норм міжнародного права щодо права щодо прав людини у правове регулювання в Україні: Курс лекцій. – Івано-Франківськ: Прикарпатський університет, 1996.

25.Аракелян М. Забезпечення конституційного права людини на захист прав і свобод судом / М. Аракелян, Н. Узун // Право України. – 2006. – № 3. – С. 19-21.

26.Барабаш Ю. Конституційна реформа і стабільність конституційного ладу: конфліктологічно-правовий аналіз системного взаємозв'язку / Ю. Барабаш // Право України. – 2012. – № 1- 2. – С. 77-96.

27.Барабаш Ю. Президент у змішаних республіках: деякі питання конституційно-правової теорії та практики / Ю. Барабаш // Право України. – 2012. – № 8. – С. 93-99.

28.Барабаш Ю. Принцип соціальної держави: окремі питання конституційно-правової доктрини та практики на сучасному етапі / Ю. Барабаш // Право України. – 2013. – № 12. – С. 54-70.

29.Батанов О. Порівняльний аналіз функціонування муніципальних виборчих систем у зарубіжних країн / О. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2013. - № 1 (25). С. 58-63.

30.Батанов О. Проблеми конституційної регламентації компетенції місцевого самоврядування в Україні та зарубіжних країнах / О. Батанов // Право України. – 2015. – № 9. – С. 104-113.

31.Бориславська О. Конституційна юрисдикція в умовах європейської моделі конституціоналізму // Право України. – 2018. №5. – С.93-107.

32. Бориславська О.М. Європейська модель конституціоналізму: системно-аксіологічний аналіз. Харків : Право, 2018. 383 с.

33.Бостан С.К., Тимченко С.М. Державне право зарубіжних країн: Навчальний посібник.К.: Центр навчальної літератури, 2005. 504 с.

34.Бочарова Н. В. Конституціоналізація міжнародного права як зовнішній чинник конституціоналізації правових систем країн світу / Н. В. Бочарова // Юридична Україна. – 2018. – № 1-2. – С.28-34.

35.Верлос Н. В. Рецепція у конституційному праві: досвід компаративного аналізу: монографія. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 364 с.

36.Глиняний В. П.Історія держави і права зарубіжних країн: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів / В. П. Глиняний. - вид. 6-ге. - Київ: Істина, 2009. - 768 с.

37.Гришук О. Філософія людської гідності у праві// Право України.- 2018. №9.-С.14-28.

38.Державне право зарубіжних країн (у схемах): навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. – К.: КНТ, 2012. – 528 с.

39.Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М.,2012. – 212 с.

40.Дунаєва Л.М. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування (політикоправовий аналіз) / Л.М. Дунаєва // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 26. – С. 594-602.

41.Калашников В.М. Організаційно-правові засади місцевого управління і самоврядування в зарубіжних країнах: [монографія] / Калашников В.М.; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Д.: Пороги, 2009. – 387 с.

42.Каррі Д.П. Конституція Сполучених штатів Америки: Посібник для всіх. –К., 1993.

43.Кельзен Г. Про сутність і цінність демократії. – Харків: ВНТЛ-Класика, 2013. – 139 с.

44.Кельман М. Підсумкові акти конституційної юрисдикції зарубіжних країн: їх юридична природа / М. Кельман // Право України. – 2000. – № 10. – С. 124- 127.

45.Коваленко А.А. Інститут глави держави в системі органів державної влади / А.А. Коваленко // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 17. – С. 70-76.

46. Коллох В. В. Вища рада правосуддя: конституційний статус в контексті українського та зарубіжного досвіду / В. В. Коллох // Держава і право. Серія: Юридичні науки. – 2017. – вип. 75. – С. 60-71.
47. Комарова Т. Роль Суду справедливості Європейського Союзу у формуванні доктрини конституціоналізації права ЄС / Т. Комарова // Право України. – 2019. – № 6. – С. 69-85.
48. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: навч. посібник / В. М. Бесчастний, О. В. Філонов, В. М. Субботін, С. М. Пашков; за ред. В. М. Бесчастного. – Київ: Знання, 2007. – 467 с.
49. Конституційне законодавство зарубіжних країн: хрестоматія: навч. посібник / упоряд.: В. О. Ріяка, К. О. Закоморна. – Київ: Юрінком Інтер, 2007. – 384 с.
50. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М.Шаповал. — 2-ге вид., перероб. і допов. —К.: Юрінком Інтер, 2010. — 464 с.
51. Конституційне право зарубіжних країн: [навч. Посібник] / М.С.Горшенцова, К.О. Закоморна, В.О. Ріяка та ін.; За заг.ред. В.О.Ріяки. - 2- евид. допов. і перероб.— К.: Юрінкомінтер, 2006. - 544 с.
52. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник для підготовки до іспитів / упор. І. В. Тетарчук, Т. Є. Дяків. – Київ : Центр учбової літератури, 2017. – 206 с.
53. Конституційне право зарубіжних країн: навч. посібник. – Київ: Центр учбової літератури, 2018. – 206 с.
54. Конституційне право України: [підручник] / О.Ф.Фрицький. - К., 2004 -536 с.
55. Конституційне право України: підручник. Вид. 10-те (ювілейне): перероб. та доп. Ужгород: РІК-У, 2020. 504 с.
56. Конституційне право України: посіб. для підгот. до іспитів. Вид. 5-те, перероб. та допов. / Барабаш Ю.Г. та ін. Харків: Право, 2018. 387 с.
57. Конституція Польської Республіки (з передмовою Володимира Шаповала) / В.М. Шаповал – К.: Москаленко О.М., 2018. – 84 с.
58. Крестовська Н. М. Історія держави і права зарубіжних країн: хрестоматія-практикум / Н. М. Крестовська, О. Ф. Цвіркун. - Харків: Одісей, 2010.
59. Ладиченко В.В. Правовий статус особи й обмеження основних прав / В.В. Ладиченко // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 33. – С. 17-24.
60. Лазур Я.В. Правові засади національно-культурних автономій національних меншин за законодавством зарубіжних країн / Я.В. Лазур // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2005. – Вип. 28. – С. 295-302.
61. Лафітський В. Правова держава і фактори її розвитку в порівняльно-правовому вимірі// Порівняльне правознавство. -2013. №1-2. С. 435-449
62. Лощикін О. М. Конституція як правова основа розвитку економічних функцій держави: вітчизняний та зарубіжний досвід / О. М. Лощикін // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2016. – № 6 (176). – С. 6-11.
63. Лялюк О. Конституційно-правовий статус автономних утворень у зарубіжних країнах / О. Лялюк // Право України. – 2013. – № 6. – С. 242-250.
64. Олійник М.П. Деякі аспекти правового статусу привілеїв парламентаріїв у порівняльному конституційному праві / Олійник М.П., Олійник Н.М. // Вісник Технологічного університету Поділля. – 1999. – № 6. – С. 19-20.
65. Орленко В. І. Конституційне (державне) право зарубіжних країн: посібник до підготовки до іспитів / В. І. Орленко, В. В. Орленко.- 5-те вид., стереотип. – Київ: ПАЛІВОДА А. В., 2015. – 238 с.
66. Панкевич І. М. Теорія і практика конституціоналізму: український та зарубіжний досвід: матеріали ІV всеукраїнської науково- практичної конференції (27 квітня 2018р.): Львів: Інститут права та психології Національного університету «Львівська політехніка», 2018. С. 138-141.
67. Сарторі Дж. Порівняльна конституційна інженерія: Дослідження структур, мотивів і результатів: пер.з англ./ Сарторі Джованні; Под общ.рук. О.І.Мороз. – Київ: АртЕк, 2001. – 211 с.
68. Соляник К. Реформа місцевого самоврядування в Україні: концептуальні проблеми конституційно-правового забезпечення та перспективи розвитку // Право України. – 2018.№5. – С. 207-223.
69. Сухонос В.В. Світовий досвід закріплення статусу глави держави: історико-законодавчий контекст / В.В.Сухонос // Правова держава: Щорічник наук. пр. – 2007. – Вип. 18. – С. 207-217.
70. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: академічний курс: підручник : затв. МОНУ / В. М. Шаповал.- 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: Юрінком Інтер, 2011. – 464 с.
71. Шаповал В. М. Конституційне право зарубіжних країн: підручник / В. М. Шаповал. – Київ: Юрінком Інтер, 2006. – 496 с.
72. Шатіло В.А. Теоретичні проблеми конституційного механізму державної влади: співвідношення організаційних структур та функцій : вітчизняний і світовий досвід. К. : Юрид. думка, 2017. 363 с.
73. Шляхтун П. П. Конституційне право: словник термінів / П. П. Шляхтун. – Київ : Либідь, 2005. – 568 с.
74. Яковюк І. Про обсяг поняття «соціальна держава» (на основі порівняльного аналізу моделей ФРН і України) // Право України. – 1998. №11. – С. 26-28.

Програмне забезпечення навчальної дисципліни

1. Загальне програмне забезпечення:

Пакет програмних продуктів Microsoft Office, до якого входить програмне забезпечення для роботи з різними типами документів: текстами, електронними таблицями, презентаціями, базами даних тощо. Мережеві сервіси Google.

Основними й найбільш використовуваними складовими пакету Microsoft Office є:

1. Microsoft Word.
2. Microsoft Excel.
3. Microsoft Power Point.

Пошукові та інформаційні системи Інтернет

1. Google: Пошукова системи Інтернет. – Режим доступу до електронних ресурсів: <https://www.google.com.ua>

Офіційні веб-сайти органів державної влади України:

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт/ – Режим доступу до електронних документів: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index/>.

2. Історія українського парламентаризму: від Віча Київської Русі до Верховної Ради України: офіційний веб-сайт Верховної Ради України. Бібліотечно-бібліографічні ресурси. – Режим доступу до електронних документів: <http://lib.rada.gov.ua/static/excursion/parlamentaryzm.html>

3. Президент України: офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.president.gov.ua/>.

4. Урядовий портал: єдиний веб-портал виконавчої влади України. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

5. Міністерство соціальної політики України: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>

6. Державна служба зайнятості: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/index>

7. Національна служба посередництва і примирення: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.nspp.gov.ua/>

8. Офіційний український державний сайт «Децентралізація влади». – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://decentralization.gov.ua>

9. Конституційний Суд України: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://ccu.gov.ua>

Пошукові правові системи:

1. Верховна Рада України: офіційний веб-портал: Законодавство України. – Режим доступу до електронних документів: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws>

2. Верховна Рада України: офіційний веб-портал: Законотворча діяльність Верховної Ради України: Законопроекти. – Режим доступу до електронних документів: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc2>

3. Президент України: офіційне інтернет-представництво: Документи. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.president.gov.ua/documents/all>

4. Урядовий портал: єдиний веб-портал органів виконавчої влади України: Нормативно-правова база: База документів: Пошук нормативно-правових документів. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/npd/search>

5. Офіційний вісник України: Єдине повне офіційне періодичне видання нормативно-правових актів України. – Режим доступу до електронних документів: <http://ovu.com.ua/articles>

6. Мега-НаУ: професійна правова система: НаУ-Online: Нормативно-правові документи. – Режим доступу до електронних документів: <http://www.nau.ua>

7. Ліга:Закон: правовий портал: он-лайн сервіси: Законодавство. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.ligazakon.ua/ua/>

8. Право України: Головні документи країни: Путівник по законодавству. – Режим доступу до електронних ресурсів: http://pravo.ligazakon.ua/reference/navigator_law#a=tree&tpl=f_classific_dir&v=demo9

Бібліотечно-бібліографічні ресурси:

1. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт/: Бібліотечно-бібліографічні ресурси: Бібліографічний моніторинг. – Режим доступу до електронних документів: <http://portal.rada.gov.ua/rada/control/uk/index>.

2. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Інтернет-сторінка. – Режим доступу до електронних документів: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського: Система каталогів і картотек. – Режим доступу до електронних документів: http://www.nbuv.gov.ua/db/library_db.html.

4. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.nplu.org/ua/resources/resources.htm>.
5. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт: Політематична база даних статей з періодичних видань. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://analitic.nplu.org/>.
6. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт: Каталог статей зі збірників наукових праць. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://stt.nplu.org/>.
7. Електронний каталог бібліотеки Полтавського університету економіки і торгівлі: веб-сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://catalog.uccu.org.ua/opacunicode/>
8. Американська бібліотека НаУКМА[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.library.ukma.kiev.ua/amer>
9. Бібліотека Конгресу США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.loc.gov>
10. Британська бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bl.uk>
11. Німецька національна бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.d-nd.de>
12. Національна бібліотека Франції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bnf.fr>
13. Європейська цифрова бібліотека (Europeana)[Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dev.europeana.eu>

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

- **Політика оцінювання здобувачів вищої освіти.**

Положення про організацію освітнього процесу <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/polozhennya-pro-organizacziyu-osvitnogo-proczesu.pdf>

Положення про порядок та критерії оцінювання знань, вмінь та навичок здобувачів вищої освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_por_kryt_ocinyuvannya.pdf

Порядок ліквідації здобувачами вищої освіти академічної заборгованості <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/poryadok-likvidacziyi-zdobuvachamy-vyshhoji-osvity-akademichnoyi-zaborgovanosti.pdf>.

Положення про повторне навчання https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_pro-povt-navch.pdf

- **Політика щодо відвідування.** Відвідування занять є обов'язковим компонентом. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, стажування) навчання може відбуватись в онлайн формі (Moodle) за погодженням із провідним викладачем.

- **Політика щодо академічної доброчесності.**

Кодекс честі студента https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/kodeks_chesti_studenta.pdf.

Положення про академічну доброчесність https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_akadem_dobrochesnist.pdf

Кодекс академічної доброчесності професорсько-викладацького складу, здобувачів освіти та співробітників спеціальності 081 Право. URL: <http://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/12/kodeks-akademichnoyi-dobrochesnosti-profesorskogo-vykladaczko-skkladu-zdobuvachiv-osvity-ta-spivrobitnykiv-speczialnosti-081-pravo.pdf>.

- **Політика визнання результатів навчання визначена такими документами:**

Положення про порядок перезарахування результатів навчання, здобутих в іноземних та вітчизняних закладах освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_por_perezarah_rez_zvo.pdf.

Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozha_pro_akademichnu_mobilnist.pdf

Положення про порядок визнання результатів навчання здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-poryadok-vyznannya-rezultativ-navchannya-zdobutyh-shlyahom-neformalnoyi-ta-abo-informalnoyi-osvity.pdf>; *інфографіка* (розділ Освіта/Організація освітнього процесу/Неформальна освіта) <https://puet.edu.ua/neformalna-osvita/>.

- **Політика вирішення конфліктних ситуацій:**

Положення про правила вирішення конфліктних ситуацій <https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozhennya-pro-pravyla-vyrishennya-konfliktnyh-sytuacij-u-puet.pdf>

Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю у формі екзамену https://puet.edu.ua/wp-content/uploads/2023/07/polozh_pro-apel_pidsumkov.pdf

Уповноважена особа з питань запобігання та виявлення корупції <https://puet.edu.ua/zapobigannya-ta-protidiya-korupcii/>.

- **Політика підтримки учасників освітнього процесу:**

Психологічна служба: <http://puet.edu.ua/psychologichna-pidtrymka-v-puet/>.

Студентський омбудсмен (Уповноважений з прав студентів) ПУЕТ <http://puet.edu.ua/other-divisions/studentskyj-ombudsmen-upovnovazhenyj-z-prav-studentiv-puet/>

- **Безпека освітнього середовища:** Інформація про безпечність освітнього середовища ПУЕТ наведена у вкладці «Безпека життєдіяльності» <http://puet.edu.ua/pro-puet/bezpeka-zhyttyedyialnosti/>

Оцінювання

Підсумкова оцінка за вивчення навчальної дисципліни розраховується через поточне оцінювання

Види робіт	Максимальна кількість балів
Модуль 1 (теми 1-10): відвідування лекції (0 балів); обговорення теоретичного питання на семінарському занятті (15 балів); тестування (20 балів); виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи (10 балів); поточна модульна робота (10 балів)	55
Модуль 2 (теми 11-17): відвідування лекції (0 балів); обговорення теоретичного питання на семінарському занятті (14 балів); тестування (14 балів); виконання завдань, передбачених планом самостійної роботи (7 балів); поточна модульна робота (10 балів)	45
Разом	100

Шкала оцінювання здобувачів вищої освіти за результатами вивчення навчальної дисципліни

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Відмінно
82-89	B	Дуже добре
74-81	C	Добре
64-73	D	Задовільно
60-63	E	Задовільно достатньо
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням навчальної дисципліни